

Vandaag worden de gebeurtenissen uit 1961 gezien als het logische gevolg van wat eraan voorafging

TENHEMELOPNEMING VAN MARIA

De schilder bij de Koningin in haute couture

Meneer Huitema bleef, na een lange carrière die in Friesland als kapitein begon, in Antwerpen aan wal. Zijn schildersezels staat in de achterkamer naar het zuiden, met uitzicht op drie grijze garages. Voor Huitema onbelangrijk. Hij hoeft geen uitzicht. Hij kopieert met uiterste nauwgezetheid een prent van een madonna, voor hem op de wand gepind. Ik herinner me het origineel door Rogier van der Weyden op een tentoonstelling in Leuven. Huitema is katholiek geworden. Zijn enige zoon zit bij de hare krisjna in Durbuy. Er komt haast niemand, behalve af en toe een pastoor die hem dan heel lang laat uitspreken.

„Het heet *Lucas die de Madonna met Kind schildert*”, mompelt Huitema, terwijl hij een glaceerlaag aanbrengt om de schaduwen te verdiepen. „Velen waagden zich aan het thema, maar geen enkele zo mooi als Van der Weyden.”

Maria zit wel op een troon, maar ze is afgezakt naar de onderste tree, omdat ze geen ‘standenmadam’ wil zijn

„Kopieert u ook wel eens eigentijdse werken?”, vraag ik. Hij kijkt me wrevelig aan. „Ik zal u uitleggen waarom dit een *eigentijds* werk is”, zegt hij met nadruk. „Let eens op Lucas. Die zat twee minuten geleden nog rechts, in zijn werkkamer, voor zijn boeken, waar hij maar de helft van de werkelijkheid zag zoals het met boekenwijsheid gaat.” Huitema wijst op het half bedekte raampje in het kamertje. „Plotseling heeft hij een ervaring die hem overrompelt en een wereld voor hem opent. Geen tijd om zijn kwasten en schildersezels erbij te halen. Geen tijd om zich gemakkelijk te zetten op een krukje voor zijn model. Dat merk je toch aan zijn houding. Die houd je niet lang vol. Hooguit een velletje en een pen om een voorschets te maken.

Naar buiten word je getrokken, de straat op. Op die rechteroever wil zij Koningin zijn. © Archief

Gezond, vind ik, voor wie zich niet te snel op één beeld van Maria wil vastpinnen. Lucas zit er wel ongemakkelijk, maar volkomen modern bij, inktpotje en pen aan de gordel, schildersmutsje op het hoofd. Erg audiovisueel dus. Het

model dat Van der Weyden van de Madonna voor hem neerzet, zint hem duidelijk. Hij is er volkomen door gefascineerd. Maria is weliswaar gezeten op een troon in een paleisje, maar ze is afgezakt naar de onderste tree, omdat ze geen

‘standenmadam’ wil zijn. Ze zit stevig in de haute couture, omdat ze nu eenmaal de Koningin van de Hemel is, maar dat hindert haar niet om zich prêt-à-porter te geven aan haar taak als Moeder van Jezus.”

„Die zit in zijn blootje en heeft duidelijk geen honger. Kun je nou mooier uitdrukken dat Jezus zich volkomen soeverein gedraagt tegenover onze elementaire behoeften als honger, dorst en kleren? Hij kijkt gewoon demonstratief de hemel in.”

„En moet je daar zien, links, in dat troonleuninkje: in dood hout en piepklein zitten Adam en Eva die zich laten verleiden door de slang. Dat is pas catechese, pastoor, de hele heilsgeschiedenis op een bankje! Een vrouw die zich met haar kind helemaal naar God keert en mensen die zich van Hem afwenden. Dat doet trouwens het koppel aan de balustrade ook. Die twee staan met de rug naar de religie gekeerd, maar ze trekken wel de aandacht op het wezenlijke. Niet de linkeroever met kloosters en kastelen, maar de rechteroever met de stad en vrolijke consumenten en zelfs een plussend mannetje in een hoekje. Het lijkt Antwerpen wel.”

Huitema grinnikt. „Vorige zondag had u het nog over de secularisering in uw preek, pastoor, maar hier komt ze al in de vijftiende eeuw binnen in de christelijke kunst. Mooi toch dat de Madonna en Lucas genoeg vrije ruimte tussen hen in laten om je als kijker helemaal in die wereld te laten opzuigen. Naar buiten word je getrokken, de straat op. Daar, op die rechteroever, wil zij Koningin zijn voor armen en misdeelden en hij evangelist. Niet eigentijds, zei u?”

Huitema is helemaal op dreef. „Ik zal u vertellen dat voor Van der Weyden madonna’s steevast met hoofddoek werden afgebeeld. De legende zegt dat Lucas er zelf een aantal schilderde, maar allemaal heel vroom. Niet zo voor Van der Weyden, die Maria’s haren onbedekt laat en haar actualiseert als zinnelijke zelfbewuste vrouw die zich laat zien. Het hoofddoekdebat avant la lettre, niet?”

Meneer Huitema ziet verder dan drie grijze garages.

Ronald SLEDESENS